

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

<p>I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ</p> <p>1. Датум и орган који је именовано комисију Наставно-научно веће Природно-математичког факултета, именовало је на 15. седници, одржаној 30.06.2016. године, комисију за оцену и одбрану докторске дисертације под насловом „Валоризација и регионализација туристичко-географских потенцијала Старог Влаха и Рашке“, кандидата мр Душана Кићовића.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Др Јован Плавша, редовни професор, Регионална географија, 17.3.2005. године, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду, председник 2. Др Јасмина Ђорђевић, редовни професор, Друштвена географија, 20.6.2013. године, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду, ментор 3. Др Дејан Ђорђевић, редовни професор, Просторно планирање, 14.07.2010. године, Географски факултет, Универзитет у Београду, члан
<p>II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ</p> <p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Душан, Тихомир, Кићовић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 26.08.1975. Беране, Црна Гора</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив -</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија -</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Географски факултет, Униврзитет у Београду, Валоризација и заштита туристичко-географских потенцијала Комова, Зелетина и Виситора, туризам, 16.07.2007.</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Туризам, магистар географије</p>

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Валоризација и регионализација туристичко-географских потенцијала Старог Влаха и Рашке”

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација, “Валоризација и регионализација туристичко-географских потенцијала Старог Влаха и Рашке”, написана је на 259 страна, од којих су 238 страна основног текста (са укупно 37 табела, 52 слике, 18 карата, 4 графикона, 2 шеме), 6 страна Предговора и Садржаја, 9 страна списка литературе и извора података, 1 страну биографије и 4 стране основних података о дисертацији на српском и енглеском језику. Дисертација је писана на српском језику, ћириличним писмом и обухвата 12 поглавља:

1. **Увод** (написан на 5 страна, 1-5)
2. **Туристичко-географски положај** (5 страна, 6-10)
3. **Природни и туристички потенцијали** (69 страна, 11-76). Кроз ово поглавље приказано је 5 повезаних целина са бројним поднасловима нижег ранга, у којима су анализирани геолошка грађа, рељефни облици, климатске и хидрографске одлике, биљни и животињски света као потенцијали за развој туризма простора Старог Влаха и Рашке.
4. **Друштвено-географски услови за развој туризма** (31 страна, 80-110). Садржи 3 наслова другог ранга у којима у приказане демографске карактеристике становништва, као и одлике насеља Старог Влаха и Рашке.
5. **Културно-историјски потенцијали и вредности** (33 стране, 111-143). У овом поглављу приказано је културно-историјско наслеђе простора као потенцијал за туристички развој. Садржи 2 наслова другог ранга и 6 наслова трећег ранга.
6. **Манифестације у туризму Старог Влаха и Рашке** (5 страна, 144-148). У поглављу табеларно су, по месецима, приказане манифестације (са местом, временом и организатором) на простору Старог Влаха и Рашке.
7. **Материјална база и организација туризма** (5 страна, 149-153). Поглавље садржи 2 наслова другог ранга у којима су приказани смештајно-угоститељски капацитети и саобраћајнице.
8. **Туристички промет** (9 страна, 154-162). У овом поглављу, табеларно је приказан промет туриста по општинама Старог Влаха и Рашке за период од 1981-1999. и од 2000-2014. године.
9. **Туристичка валоризација Старог Влаха и Рашке** (62 стране, 163-224). Обухвата 3 наслова другог ранга. У поглављу приказане методе и циљеви туристичке валоризације, туристичка валоризација свих природних и антропогених елемената простора као и анализа предности, недостатака, могућности, неповољности.
10. **Регионализација-критеријуми и принципи** (12 страна, 225-236). Поглавље обухвата 2 наслова другог и 2 наслова трећег ранга.
11. **Закључак** (2 стране, 237-238).
12. **Литература и извори података** (9 страна, 239-247).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У **Уводним** разматрањима изнете су смернице које се односе на валоризацију туристичко-географских потенцијала као једног од важних питања у развоју туризма. У уводном делу дефинисане су најважније целине рада (туристичко-географски положај, анализа природних и антропогених туристичких потенцијала, методи, критеријуми и принципи валоризације и регионализације), као и задаци и циљеви. Задатак докторске дисертације јесте утврђивање вредности туристичких потенцијала као и процена квалитета туристичких вредности којима располажу Стари Влаха и Рашка. Циљ истраживања јесте да се уради вредновање туристичко-географских потенцијала, у којој мери су валоризовани и које целине се могу сматрати потенцијалима ко би се у будућности развиле у атрактивне дестинације овог простора.

У поглављу **Туристичко-географски положај** кандидат је анализирао све компоненте географског и туристичког положаја, одређена је граница проучаваног простора, изнете све повољности географског и туристичко-саобраћајног положаја. У овом поглављу дате су 2 карте (саобраћајна карта Старог Влаха и Рашке и положај Старог Влаха и Рашке у Србији).

Поглавље **Природни и туристички потенцијали** садржи више целина у којима је детаљно дата анализа физичко-географских одлика Старог Влаха и Рашке. Најпре је анализиран тектонски потенцијал у којем је приказана разноликост геолошког састава Старог Влаха и Рашке. У склопу природних и туристичких вредности, рељефни облици имају посебан значај за укупну туристичку валоризацију. Туристичке вредности рељефа приказане су кроз планине и висоравни, речне долине, котлине и пећине. У овом поглављу анализирани су потенцијали Таре, Златибора, Златара, Мокре Горе, Голије, Јавора, Пештерске висоравни, Стопића пећине, Потпећке пећине, долине Лима, Дрине, Увца, Ибра и др. Физичко-географска карта Старог Влаха и Рашке и 8 фотографија које поткрепљују текст, саставни су део овог поглавља. Клима, као један од најважнијих природних елемената за развој туризма, обрађена је кроз средње вредности температуре ваздуха, падавина, облачности, инсолације и ветрова за двадесетједногодишњи период, од 1995-2015. године (6 табела, 2 графика). У обради коришћени подаци са 9 мерних станица простора Старог Влаха и Рашке. Хидрографски-туристички потенцијали представљени су изворима, речним токовима, језерима термоминералним водама и бањама (1 табела, 11 фотографија). У овом поглављу описани су сви важнији хидрографски објекти као што су Краљева чесма, Врело Рашке, Дрина, Лим, Увац, Сопотница, Сјеничко, Заовинско, Језеро Перућац, Прибојска, Новопазарска бања ... Атрактивне, ретке и заштићене врсте биљака и животиња представљају веома разноврсне туристичке мотиве који се развијају на основу биогеографских потенцијала. У овом поглављу анализирана је старовлашко-рашка планинска зона са разноликим биљним и животињским светом који у неким деловима представља праву еколошку оазу. Пространство шума (Панчићева оморика), шумски плодови, лековито биље, ситна и крупна дивљач, птице (белоглави суп) и воде богате различитим врстама риба, посебно су обрађене у овом поглављу (1 табела, 1 фотографија).

Друштвено-географски услови за развој туризма је поглавље које је обрађено кроз порекло и насељавање становништва, његове основне одлике, структуру и насеља. Мешање народа, култура и религија даје основно етничко обележје овом простору. Велики број специфичних антропогених и туристичких вредности, настали су као последица мешања античких, византијских, римских, средњовековних српских,

оријенталних и савремених култура због чега је овај простор веома атрактиван за туристе. У поглављу су кроз број становника, природни прираштај, полну, старосну структуру, индекс старења, структуру становништва по активностима и делатностима и етничкој структури, анализирани основне одлике и структура (9 табела, 2 графикона). Анализа рађена на основу 6 пописних година. Насеља Старог Влаха и Рашке појединачно су обрађена и поткрепљена једном картом и 6 фотографија.

Поглавље **Културно-историјски потенцијали** обрађено је анализом археолошких локалитета, споменика културе (тврђаве, манастири, цркве, цамије, мостови, музеји). Верски објекти представљају најзначајније туристичке објекте простора, па је у овом поглављу њима посвећена највећа пажња. Цело поглавље употпуњено је 21 фотографијом.

Манифестације у туризму Старог Влаха и Рашке поглавље је у којем су анализирани природне које својим садржајем (културним и рекреативним) и мотивима привлаче пажњу посетилаца и доприносе развоју туризма простора. У поглављу манифестације су дефинисане и извршена њихова подела, а и дат је табеларни приказ манифестација овог простора по месецима, месту и времену одржавања као и организатору (1 табела).

Поглавље **Материјална база и организација туризма**, обухвата анализу смештајно-угоститељских капацитета и саобраћајница простора Старог Влаха и Рашке, табеларно и описно (3 табеле). Приказани су хотели по категоријама и капацитетима и дужина путева (различитих категорија) унутар простора Старог Влаха и Рашке.

Туристички промет је поглавље у којем је анализиран период од 1981. до 2014. године за све општине које припадају простору Старог Влаха и Рашке, као и период од 2000. до 2014. године за најзначајније планинске туристичке центре ове регије (3 табеле).

Поглавље **Туристичка валоризација Старог Влаха и Рашке**. У овом поглављу детаљно је разрађена методологија и начин на који ће се извршити вредновање природних и антропогених елемената простора. Представљене су методе које се најчешће користе за потребе валоризације (квалитативно-квантитативно, бодовање, статистички, компаративни, класификације, картографски, СВОТ). Све методе су на неки начин заступљене, али доминантно место заузимају квалитативно-квантитативни, картографски и анализа предности, недостатака, могућности и неповољности. Јасно су истакнуте оцене (нумеричке са описом), као и на који начин ће се издвајати туристичке зоне (на основу претходно извршене валоризације). Сви природни и антропогени елементи валоризовани су у потпуности. Поједини природни и антропогени елементи валоризовани су и парцијално (у оквиру рељефа – планине, вода – реке, насеља – градови, споменика културе – манастири и цркве). За сваки елемент табеларно су приказани најзначајнији потенцијали, кратак опис и оцена. Након извршене процене вредности, анализирани су могућности развоја појединих врста туризма, а на основу елемента који је валоризован и описа туристичких мотива. Исто тако, након сваког валоризованог елемента, природног или антропогеног, рађене су карте на којима су издвојене зоне у односу на тренутно стање развоја туризма и могућностима у перспективи развоја. Преклапањем издвојених зона по сваком елементу, користећи ГИС, настале су синтезне карте туристичких зона простора Старог Влаха и Рашке (12 табела, 14 карата, 5 фотографија, 2 шеме).

У поглављу **Регионализација-критеријуми и принципи** дефинисани су појмови региона и регионализације са аспеката различитих научних дисциплина. Посебно су

анализиране географска и туристичка регионализација где су јасно истакнуте методе и типологије издвајања регија. У географској регионализацији, након истицања метода регионализације и анализе регионализације појединих аутора, издвојене су микрорегије Старог Влаха и микрорегије Рашке. У туристичкој регионализацији истакнуто је да издвајање туристичких регија није довољно изучено као и да се најчешћа типологија примењује према функцији, мотивској физиономији и степену развоја туризма. Кандидат је у дисертацији примењивао комбиновану и типологију по степену развоја туризма. Методологија за издвајање туристичких регија базирана је на туристичкој валоризацији природних и антропогених карактеристика простора. Применом ГИС-а добијене у синтезне карте туристичких зона на основу којих је издвојено 6 туристичких микрорегија (тарско-мокрогорска, златиборско-златарско-увачко-лимска, голијско-јаворска, сјеничко-пештерска и ибарска). Сваку од њих одликује нека специфичност по чему су препознатљиве на туристичком тржишту. Првенствено су то природне, а у неким микрорегијама антропогене туристичке вредности. Код сваке микрорегије истакнути су њихови најзначајнији туристички потенцијали, издвојени туристички центри и локалитети.

У поглављу **Закључак** кандидат је представио одговоре на циљеве и задатке који су постављени на почетку израде дисертације.

Поглавље **Литература и извори података** обухвата 135 референци од којих су 123 библиографске јединице научне и стручне литературе, 12 извора података и 15 интернет сајтова. Обим и квалитет коришћене литературе у складу је са постављеним циљевима и задацима дисертације, Коришћене су монографије, научне и стручне публикације, радови из домаћих и страних часописа, статистичке публикације, топографске карте, интернет извори, итд.

Комисија позитивно оцењује све делове, односно поглавља докторске дисертације.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Кићовић Т. Д., Драговић Р. (2007): Клима и земљиште Горњег Полимља, Зборник радова, Географски институт Јован Цвијић САНУ, Београд. Број стране 319-323, ISSN: 0350-7599 **M51**

Кићовић Д., Драговић Р. (2007): Развој екотуризма Старог Влаха, Зборник радова „Први конгрес српских географа“, Српско географско друштво, Географски институт „Јован Цвијић“, Географски факултет у Београду, Департман за географију, туризам и хотелијерство, ПМФ у Новом Саду, Београд. Број стране 723-729, ISBN: 798-86-82751-20-5 **M63**

Кићовић Т. Д., Драговић Р., Кићовић М.Д. (2005): Регионално-географски правци развоја екотуризма Полимља, Зборник радова „Еко-конференција“, Еколошки покрет града Новог Сада, Нови Сад. Број стране 257-262, ISBN: 86-83177-23-8 **M63**

Кићовић Т.Д., Драговић Р., Кићовић М.Д. (2003): Вредности екотуризма Подриња, Зборник радова „Еко-конференција“, Еколошки покрет града Новог Сада, Нови Сад. Број стране 135-139, ISBN:86-83177-18-1 **M63**

На основу правилника Универзитета у Новом Саду, комисија констатује да кандидат испуњава услове за одбрану докторске дисертације.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања полазе од констатације да простор Старог Влаха и Рашке поседује природне и антропогене вредности од великог значаја који, у појединим деловима, превазилазе националне и регионалне оквире. На основу анализе положаја и туристичко-географских потенцијала простора, изнети су следећи закључци:

- Стари Влах и Рашка је регија чији је положај оцењен као повољан јер се већи део регије налази на делу југоисточног туристичког правца који повезује земље Средње, Источне и Северне Европе са Јадранским приморјем. Важне друмске и железничке магистрале тангирају овај простор и повезују са емитивним центрима (у ближем и даљем окружењу) и конкурентним туристичким просторима.
- Физичко-географска обележја представљају један од значајнијих фактора развоја туризма овог простора. То се, пре свега, односи на туристички афирмисане планине попут Златибора, Мокре Горе и Таре. Богатство и разноврсност рељефних облика, климатских и хидролошких одлика као и одлика биосфере, представљају потенцијале који се уз правилну валоризацију могу афирмисати у значајније туристичке центре.
- Друштвено-географски услови за развој туризма огледају се на постојању археолошких локалитета, споменичког, уметничког и културног наслеђа. Демографске одлике становништва, урбаних и руралних насеља, такође представљају значајне потенцијале у погледу развоја туризма (етнографско наслеђе).
- Споменичка култура датира из различитих временских периода и представља велики потенцијал развоја туризма ове регије. У погледу развоја туризма предњаче верски објекти.
- Евидентан је неравномеран туристички развој појединих делова ове регије. Неки природни објекти (Златибор, Тара, Мокра Гора, Стопића пећина) и антропогени (Милешева, Студеница, Сопоћани, Алтун-алем џамија) представљају афирмисане туристичке дестинације, док остали природни и антропогени елементи иако њихова атрактивност не заостаје за поменутиим, не спадају у групу туристички афирмисаних простора.
- Резултати истраживања у дисертацији треба да омогуће објективну слику вредносних категорија туристичких потенцијала Старог Влаха и Рашке.
- Очекивани резултати треба да укажу на начин којим се убудуће може унапредити туристичка делатност овог простора.
- Валоризација је урађена што је могуће објективније. Као резултат вредновања природних и антропогених елемената простора добили смо издвајање врста туризма који се могу упражњавати на основу сваког обрађеног елемента понаособ. Резултати валоризације коришћени су за издвајање туристичких зона (на основу сваког обрађеног елемента понаособ) као и добијање синтезне карте туристичких зона Старог Влаха и Рашке. Синтезне карте као резултат правилне валоризације, коришћене су као основа за издвајање туристичких микрорегија Старог Влаха и Рашке.

Комисија је позитивно оценила резултате и закључке истраживања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Кандидат је на јасан начин, анализом природних и антропогених елемената, тумачећи табеле, карте и графиконе, изложио резултате истраживања и целокупан рад у оквиру докторске дисертације. На основу приказивања података и дискусије која их прати, може се констатовати да је докторска дисертација урађена по правилима научно-истраживачког рада. Коришћене су савремене методологије, добро су дефинисани закључци који дају одговор на постављене циљеве истраживања. Наведена литература је релевантна за предмет проучавања дисертације. На основу свега приказаног може се констатовати да рад садржи оригиналне научне резултате који задовољавају захтеве нивоа докторске дисертације.

Комисија је позитивно оценила начин приказа и тумачење резултата истраживања.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Комисија сматра да је докторска дисертација кандидата мр Душана Кићовића урађена у складу са образложењем написаним приликом пријаве теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Дисертација садржи све битне елементе научног рада. Са становишта методолошког и научног приступа истраживању, дисертација испуњава све услове савремених туризмолошких студија. Написана је разумљиво и концизно и резултат је самосталног истраживања.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Кандидат је у докторској дисертацији применио оригиналан приступ изучавању, заснован на идентификовању и анализи природних и друштвених потенцијала и могућношћу њиховог утицаја на развој туризма Старог Влаха и Рашке. Важан научни допринос у дисертацији је развијање методологије у поступку туристичке валоризације која је заснована на свеобухватној анализи потенцијала, а на основу теренских истраживања, стручне литературе, обраде статистичких података, примене географско-информационих технологија. Кандидат је на сопствен начин урадио вредновање свих туристичких потенцијала кроз табеларне приказе, описе и оцењивања. Након извршене валоризације, кандидат је израдио карте зона развоја туризма на основу сваког валоризованог природног и антропогеног елемента. Примењени методи вредновања и њихови резултати у раду графички су обрађени. Употребом ГИС-а текстуални и табеларни део анализе, добио је документациони карактер који је у раду представљен и виду сета карата. Као завршни део истраживања, урађена је туристичка регионализација простора, коју је кандидат урадио на основу типологије степена развоја туризма и која се у највећој мери ослања на синтезне карте туристичких зона Старог Влаха и Рашке.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Комисија није констатовала недостатке који би утицали на резултате истраживања и закључке рада.

X ПРЕДЛОГ:

На основу вредновања докторске дисертације у целини, као и њених појединих делова, комисија предлаже Наставно-научном већу Природно-математичког факултета у Новом Саду да се, докторска дисертација **мр Душана Кићовића**, под називом, **"Валоризација и регионализација туристичко-географских потенцијала Старог Влаха и Рашке"**, прихвати и да се кандидату одобри одбрана.

Нови Сад, 07.07.2016.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Др Јован Плавша, редовни професор
ПМФ-а у Новом Саду, председник

Др Јамина Ђорђевић, редовни професор
ПМФ-а у Новом Саду, ментор

Др Дејан Ђорђевић, редовни професор
Географског факултета у Београду, члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.